

Peatoimetaja veerg. Kevad tuli teisiti

Helle Ruusing (RiTo 11), peatoimetaja, Riigikogu Kantselei infotalituse infonõunik

Eestile on kevad 2007 olnud erakordne. Esimest korda viimase viieteistkümne aasta jooksul saime tunda, et meil võib olla tõsisid sise- ja välispoliitilisi probleeme. Oleme viimastel aastatel nautinud kiire majandusedu vilju, meie elatustase on tunduvalt kasvanud, oleme olnud alati juurutama uusi tehnoloogiaid. Väike, aga edukas ning stabiilne riik Euroopa äärealal – selline oli meie kuvand ja sellises riigis uskusime end elavat. Need, kes viimastel aastatel viitasid võimalusele, et edasiminekuks on vaja, et oleme silmitsi tõsiste sotsiaalsete probleemidega ja vajaksime arutelu, kuidas edasi minna, jäeti vajaliku tähelepanuta. Poliitikud on aina väitnud, et meie edu on püsiv ning kui mingi tagasilööku peaks tulema, on kukkumine sujuv. Üha enam hakkas meile nii riigi kui ka üksikisiku tasemel tunduma, et raha pole probleem, küsimus on, kuhu ja kuidas seda jagada või kuhu paigutada.

Seda, et Eesti majandusedu hoovad on oma kiiruse kaotanud, konkurentsivõime väheneb, kvalifitseeritud tööjõud lahkub Eestist, kulutused tööjõule kasvavad ning meil pole endiselt Euroopa ühisraha, oleme jäärpäiselt eiranud. Uskusime end elavat turvalises ja sõbralikus riigis. Olime unustanud, et meie kõrval elab arvestatav hulk muukeelseid ja paljudes küsimustes ka muumeelseid kaaskodanikke. Kodanikke, kelle häält meie poliitikud valimistel meelsasti püüavad, aga kelle häält ei ole tegelikult keegi kuulnud. Pärast aprillisündmusi räägitakse integratsioonipoliitika läbikukkumisest ja nõutakse kiireid lahendusi. Nagu oleks võimalik lahendada paari kuu või aastaga seda, mida pole suudetud viieteistkümne aastaga. Valitsus omakorda väidab, et neil polegi kellegagi läbi rääkida, keegi ei esindavat vene kogukonda. Loomulikult tuleks analüüsida, kas ja kuidas oleme integratsioonipoliitikat teinud ning miks selle elluviimiseks paigutatud miljonid riigi ja välisraha pole tulemusi andnud. Samas peaksime esimese asjana eesti ühiskonna sees läbi rääkima, milliseks lõimumiseks me ise üldse valmis oleme. See on küsimus, milles pronksmehe ümberpaigutamisest siirast rõõmu tundnud rahvuslastele saab osaks suur pettumus. Me ei saa muukeelseid Eestist välja saata, me ei saa neist eestlasi kasvatada ja ma isegi kahtlen, kas suudame neid veenda, et ajalugu oli selline, nagu ta meile on. Meil tuleb kardetavasti teha palju suuremaid järeleandmisi, kui rahvuslikult meelestatud osa Eestist kunagi sooviks. Kõike seda arvestades tahaks küll kiiresti näha võimaloleva valitsuse kava lõimumispoliitika eesmärkide ja lahenduste üle debateerimiseks. Seni puudunud järjepidevus rahvastikuministrite haldusalas peaks asenduma valitsuste vahetusi üleelava pikaajalise tegevuskavaga. Muidu on nii, et mõni valitsusliige räägib kiirest üleminekust ühesugusele eestikeelsele koolisüsteemile, teine on valmis vene keele kasutamist oluliselt laiendama. On täiesti kindel, et suur osa muukeelsest kogukonnast jääb Eestisse elama ja on valmis riigile lojaalne olema, kui riik ennast ja oma nõudmisi selgelt väljendab.

Venemaa tuletas oma olemasolu meile meelde, suur osa eestlastest oli ta vist sootuks ära unustanud. Välispoliitiline kriis, mille pronksmehe teisaldamine esile kutsus ja mis Venemaa räige käitumise tõttu esialgu meie kasuks pöördus, on pikemas perspektiivis meie diplomaatidele lõputu tööpõld. Usalduskrediit, mille me Euroopas ja maailmas välja võtsime,

kaitses meid küll konkreetses olukorras, kuid tegi meist probleemidega riigi. Meie kuvand sai rikitud.

Aprillisündmused näitasid muu hulgas, kui vähe on meis sallivust. Valitsuse otsusesse pronksõduri küsimuses kriitiliselt suhtunud arvamusalaldajad tembeldati rumalateks intellektuaalideks või isegi riigivastasteks. Ühel hetkel tundus, et õigus teisiti või erinevalt mõelda ja öelda on Eesti riigis ära keelatud. See on nähtus, mille vastu tuleb igal juhul astuda, sest õigus oma arvamusel kuulub demokraatia põhiolemusse. Mul on väga kahju, et kriitilistel hetkedel eelistas suur osa poliitikuist vaikida, sest mõnes tunduvalt kriitilises olukorras võivad vaikimist eelistavad poliitikud iseseisvusele saatuslikuks saada.

Sel sügisel möödub viisteist aastat Eesti Vabariigi neljanda põhiseaduse vastuvõtmisest. See on põhiseadus, millega Eestist sai parlamentaarne vabariik. Kui põhiseaduse loojad olid pigem mures parlamendi kätte kontsentreerunud võimu pärast, siis tegelik elu on viieteistkümne aastaga osutunud teistsuguseks – ja palju halvemaks. Parlamendist on saanud täitevõimu otsuste vormistaja, asjaolu, millele esialgu arglikult viidati, aga nüüd juba täie enesestmõistetavusega osutatakse. Peab küsima, kas parlamendil on üldse tahtmist astuda nendesse kingadesse, mille põhiseadus talle annab, ja hakata täitma edukalt kõiki talle antud funktsioone. Eeldused selleks peaks valitud XI Riigikogul olema, kahel kolmandikul valitud rahvaesindajaist on parlamenditöö ja poliitika kogemus olemas, parlament koosneb professionaalsetest poliitikutest.

Riigikohtu esimees ja üks põhiseaduse loojaid Märt Rask kirjutab oma essees: “Põhiseaduse vaim ei mahu põhiseaduse normidesse, teksti ega sõnadesse. See on hoopis laiem arusaam ideedest ja väärtustest, mis suunavad ja juhivad ühiselu korraldust, kujundavad moraali ja poliitikat tavade, traditsioonidest ja tervest mõistusest lähtudes. Põhiseadus on vaimule üksnes tekstiline tugi. Eesti eripära seisnes selles, et tuli luua ka uus vaim, sest radikaalne õigusväärtuste ümberhindamine ei saanud toetuda lähiminekü tavadele ega traditsioonidele. Põhiseaduse vaimu pole võimalik defineerida, küll aga on seda võimalik tajuda läbi õigluse mõõdupuu, seades riigi ees esikohale inimese. Põhiseaduse vaim sisaldub konstitutsionalismis kui mõttesuunas, mis on oma põhiolemuselt suunatud riigivõimu piiramisele avaliku rahu ja üldise hüvangu huvides.”

Üks on kindel – põhiseadus on rahvast hästi teeninud.

Lähiaastatel tuleb Eestil lahendada hulk majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme. Mida varem me seda endale teadvustame, seda edukamad oleme. Me ei saa nõuda, et poliitikud oleksid kõigis küsimustes juba ette targad, poliitikud vajavad otsuste tegemiseks palju rohkem teadlaste abi, kui seda seni on pakutud. Siin ei piisa arvamusalaldustest, tarvis on tõsiseltvõetavaid uuringuid. Teadusasutused, ülikoolid, mõttekojad peaksid ka ise olema rohkem valmis esitama usaldusväärsetel uuringutel põhinevaid soovitusi. Vastasel korral jäävadki poliitikute autoriteediks uuringufirmade küsitlustulemused, mis on aluseks pigem populistlike kui jätkusuutlike otsuste langetamisele. Usaldusväärset uuringut välistaksid ka võimaluse ühiskonnateadlaste soovitusesse üleolevalt suhtuda või neid ignoreerida.

Riigikogu Toimetiste eesmärk on alati olnud edendada dialoogi teadlaste ja riigitegelaste vahel. Edaspidi pakume uuringute ja arvamuste rubriigis võimalust avaldada ka eelretsenseeritud teadusartikleid, mis käsitlevad nüüdisühiskonna, riigivalitsemise ja poliitika huvipakkuvaid probleeme. Samuti on oodatud autorite välismaistes teadusajakirjades avaldatud artiklite eestindused.

Seekordsest numbrist leiab lugeja lisaks Märt Raski esseele „Tänu põhiseadusele” poliitikute ja poliitikavaatlejate Riigikogu valimise teemalise vestlusringi, artiklid innovatsiooni kohta. Käsitlemist leiavad eripensionide, peretoetuste ja hoolekandesüsteemi probleemid sotsiaalvaldkonnast ning avaliku ja kodanikualgatuse partnerlus.

Kevad on tulnud teistmoodi. On arvatud, et pärast aprillisündmusi on kõik palju selgem. Mulle näib, et vastupidi – meile sai selgeks, et midagi pole päris selge. Peame peeglist vaatama ja nentima, et meil on palju küsimusi, aga pole vastuseid. Need tuleb aga leida.

Vist peab pronksmeest tänama, et ta meid eneseimetluse unest äratas.